

Rendhagyó konferencia Hamburgban

Ez év augusztus közepétől szeptember közepéig egy hónapos német–olasz kulturfesztivált, s ezen belül egyhetes *Rosa Luxemburg–Antonio Gramsci konferenciát* rendeztek az észak-német Hanza-városban, Hamburgban. A rendezvény, amelyet a „Deutsche Vereinigung für Politische Wissenschaft” és a hamburgi „Institut für Politische Wissenschaft” (Günter Trautmann vezetésével) rendezett és Ulrich Schreiber, ismert Gramsci-kutató szervezett, több figyelemreméltó elemet is tartalmazott.

Rendhagyó volt a konferencia helyszíne: a Kampnagelfabrik, egy elhagyott gyárépület, amelyben — s ez a nyugatnémet társadalmi-politikai viszonyok ismeretében nem meglepő — a baloldali kulturális eseményeket szokták tartani. A volt üzem átalakított csarnokaiban játszanak neves baloldali színtársulatokat, lépnek fel popénekesek, rendeznek gyermekfesztivált stb. A mostani rendezvénysorozat is itt zajlott. Fellépett Lucio

(A konferencia plakátjáról Pintér József készített felvételt)

Dalla neves olasz „cantatore”, *Eva-Maria Hagen* német színésznő *Rosa Luxemburg* életének eseményeit eleveztette meg. Közös koncertet rendezett egy olasz (*Ivan della Mea*) és egy nyugatnémet (*Walter Mossmann*) „pot-beat”-énekes. Több kiállítás is rendeztek, elsősor-

ban Luxemburg és Gramsci életét bemutató fotódokumentációkból, grafikákból, festményekből. Felállították az ismert olasz festő, *Aureli (Guttuso)* tanítványa 12x3 méteres falképét is, amely a társadalmi harcok történetét ábrázolja. Münzer Tamástól napjainkig. Igen érdekes volt az az előadás, amit a Commedia dell'arte-ről *Alessandro Marchetti*, milánói színész tartott, elmagyarázta és bemutatta, mit is fejeznek ki a Commedia dell'arte figurái, mi-éért aktuális ma is a színjátásznak az a formája.

Rendhagyó volt az előadások néző- és hallgatóközönsége is: az előadóknak kívül általában fiatalok, egyetemisták, baloldali értelmiségiek. Olyanok, akik nemcsak a színelőadásokért fizettek — támogatva így a rendezvényt — hanem a tudományos előadásokért is! A délelőtti szekcióért külön, a délutániért megint külön. S igen szép számmal jöttek

Maga a Luxemburg-Gramsci konferencia is tartogatott számunkra, de minden jelenlevő számára is meglepetéseket, érdekességeket. A konferencia nyitó előadását *Klaus Briegleb* (Hamburg) tartotta Gramsci és Peter Weiss viszonyáról. Peter Weiss ugyanis „Die Aesthetik des Widerstands” című művészes foglalkozik Gramsci jelentőségével is. Az előadó számos érintkezési pontot mutatott ki Peter Weiss és Gramsci esztétikai nézetei között. A konferencián a továbbiakban mintegy negyven előadás hangzott el. Rendhagyó módon az előadásokra engedélyezett időpont *egy óra (!)* volt, s utána következett az *egy-órás (!)* vita. Ez néha külön-teremben folyt tovább. Egy időpontban általában két előadás közül lehetett választani. A konferencia többnyelvű volt: általában németül, olaszul és angolul folyt a vita is. A világ szinte minden tájáról megjelent

kutatók közül nagy érdeklődéssel kísért előadást tartott *Feliks Tych* (Lengyelország), *Narihiko Ito* (Japán) és *Luciano Amodio* (Olaszország), mindhárom vezetője *Luxemburg-szakértő*; valamint *Anne S. Sassoon*, *Carl Levy* (Anglia), *Giuseppe Prestipino* (Olaszország), *Dante Germino* (USA), *Sabine Keblir* (Algéria), *Gérard Ben-sussan* (Franciaország), *Detlev Albers*, *Rolf Schwendler* és *Ursula Apitzsch* (NSZK), neves baloldali Gramsci- és marxizmus-szakértő. A konferencia legtöbb előadása a két gondolkodó-forradalmár tevékenységének és gondolkodásának párhuzamait és különbségeit vizsgálta. Általában kiemelték egyértelmű baloldali elkötelezettségüket, humanista beállítottságukat, s azt, hogy mindketten saját országuk viszonyaira igyekeztek „lefordítani” a marxista filozófia általános tanulságait. Az alkalmat kihasználta a nyugat-német pártok is arra, hogy saját programju-

kat népszerűsítsék. Előadást tartott „Gramsci jelentősége az európai baloldal új stratégiája számára” címmel a német szociáldemokrata párt egyik legismertebb ideológusa, *Peter Glotz*. Ugyancsak szakszerű és rendkívül nagy érdeklődéssel kísért előadást tartott a Zöldek vezetője *Petra Kelly* is, aki Rosa Luxemburg jelentőségéről beszélt a mi kultúrpolitikánk számára.” A kulturfesztiválon könyvbemutató is volt. Most jelent meg az NSZK-ban a nálunk kevésbé ismert, de igen neves *Wolfgang F. Haug* könyve „Pluraler Marxismus” címmel, amelyben a marxizmus mai világhelyzetével foglalkozik. Erőből az érdekes aktuális kérdéskörrel is igen nagy vita bontakozott ki, ami talán a konferencia fő jellegzetessége volt. A türelmesen végighallgatott előadások után a résztvevők — gyakran igen heves, mindig tegező formájú és közvetlen hangulatú — polémiát folytattak a szerzőkkel és egymással is.

Hogy ez rendhagyó volt-e? Azt döntse el az olvasó.

SZABÓ TIBOR

Nem sokkal a tudományegyetem megnyitása után Szegeden is létrejött — az országban harmadikként — az egységes diákszervezet, a Szegedi Egyetemi Ifjúság (SzEI), amelynek tanárelnöke *Szent-Györgyi Albert dr.* volt. Az új szervezet megalkulása fordulópontot jelentett az egyetem életében, mert megszüntette a diákság széthúzását és lehetőséget teremtett a hatékonyabb munkához. Ezt a tevékenységet segítette a Szegedi Híd, a SzEI hivatalos lapja, amely 1941 májusában jelent meg először.

A szerkesztők nem jeleztek sem az évfolyamot, sem a lapszámot, így pontosan nem állapíthatjuk meg, hogy összesen hány szám jelent meg — a könyvtárakban fellelhető példányok szerint általában évente négy. Az újság fennállásának első évfolyamán a szerkesztők arról írtak: „Megkérdezhetik, miért nem alakítjuk rendes időszaki folyóiratunkat? Miért nem állapítunk meg előfizetési árat, s miért nem próbáljuk megszervezni rendszeresen terjesztését? A Szegedi Híd ugyanis nem időszaki folyóirat, csak a 8950/1939. M. E. 6. § alapján jelenhet meg, mint egyetemi kiadvány. Minden szám utcai terjesztésére külön kell engedélyt kérnünk. Ez azért van így, mert nem akarjuk, hogy a Szegedi Híd öncéllá váljon. Nem akarjuk, hogy akkor keljen irnunk, amikor a lap megjelenése kívánja, hanem akkor, ha van mondanivalónk.” Úgy tűnik, az utcai terjesztésre az engedélyt mindig megkapták, ugyanis a rendszeresen megjelenés ellenére a lap tekintélyt szerzett magának. *A fővárosi sajtó idézte, vállalkozók hirdetést jelentettek meg benne*, sokan cikket is szerettek volna írni, de a szerkesztőség állásfoglalása szerint a SzEI tagjai közül egy számba csak egy neves író, egy professzor és egy, más egyetem diákja, vagy diákvezetője írhatott.

A Szegedi Híd büszkén hirdette, hogy az ország egyetlen, csak egyetemi hallgatók által szerkesztett lapja. Ennek ellenére nemcsak az ifjúság problémáival, hanem nemzetpolitikával, műveltséggel, irodalommal is foglalkozott, de mindenben a diákság nézőpontja határozta meg állásfoglalását. A szerkesztőség következetesen vallotta a decentralizáció elvét, erősíteni és hangsúlyozni akarta a vidék szellemi és gazdasági önállóságát.

A Szegedi Híd évfolyamait átolvasva képet kaphatunk arról, hogy mi foglalkoztatta a negyvenes

évek szegedi diákjait: aggódás a nemzetért, a magyarság szellemiségért, a diákság szociális helyzetének romlása és a diákegység megteremtése, valamint a népfőiskolák jelentőségének fölismerése és támogatása.

Mit is jelentett az a diákegység, amiért a szegedi szervezet tett a legtöbbet? Az egyetemeken belül több ifjúsági szervezet működött. Ezek általában nem értettek szót egymással, s ez a megosztottság akadályozta meg az ifjúság közügyekben való hatékonyabb részvételét. A legnagyobb országos ifjúsági szervezet, a Turul bizalmi válságba került, mivel vezetése merev és bürokratikus lett. A huszoneves diákok nem bíztak a harmincon felüli ifjúsági vezetőkben, s azok leváltását követelték. A Turul képtelen volt a megújulásra, ezért az aktív diákság az országos diákegység megteremtésében látta problémái megoldását. Ezt példázza a Szegedi Híd 1941 decemberi számában megjelent: *Éljen az egység! Levél Hóman Bálint m. kir. Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Úrhoz*, című írásból: „A diákegység-szervezet külön-külön alakul meg minden egyetemen és főiskolán, (esetleg az ötszázon fölüli létszámú egyetemi karokon is külön). Tehát úgy, mint a műegyetemen a Hungária, a kolozsvári egyetemen a K. M. D. Sz. és a szegedi egyetemen a SzEI. Ezeket fogja össze a Magyar Nemzeti Diákszövetség vagy M. E. F. H. O. Sz., vagy más nevű csúcshizület. Ez a csúcshizület a különböző egyetemek, főiskolák diákegység-szervezetének élenlőiből áll.”

Ugyanebből az írásból tudhatjuk meg a SzEI felépítését is:

- I. Hivatások szerint:
1. Orvostanhallgató csoport.
 2. Gyógyszerészhallgató csoport.
 3. Vegyészhallgató csoport.
 4. Tanárjelölt (bölcész és matematikus) csoport, mint szakcsoportok.
- II. Speciális munka szerint:
1. Magyarságismereti Munkaközösség.
 2. Énekhar.
 3. Magyar Szó Munkaközösség.

Amiként kezdték

4. Tisztképző Cserkészcsapat.
 5. Művészetkedvelők Munkaközössége.
 6. Fotókedvelők Munkaközössége.
 7. Vallási Munkaközösségek (Mária Kongregáció, Bethlen Gábor Kör, Luther Szövetség).
 8. Sportmunkaközösség: Szegedi Egyetemi Atlétikai Club.
- III. Szervező és vezető munka szerint:
1. az Elnökségből, a Szakcsoportok vezetőiből, és a Munkaközösségek vezetőiből álló Tanács.
 2. az évfolyamképviselőkből álló Választó-, ill. Képviseletgyűlés.
 3. Számvizsgáló Bizottság.
 4. Tájékoztató Szolgálat.
 5. Összekötő Szolgálat: benne a Szegedi Híd és a Phlogiston szerkesztőségével. Ez a „külső ügyeket” intézi.
 6. Segítő Szolgálat. Ez intézi a kedvezményeket, gyűjtéseket, instruálás- és lakásközvetítéseket ügyeit.

Ezek közül az első három szerv csak titkosan választott évfolyamképviselőkből állhat és titkos választás útján kerül minden helyre betöltésre, a második három szervet az elnök állítja fel, az általa kiválasztott rendes tagokból.”

Az eddigi ifjúsági szervezetek részt vehettek a munkában mint önkéntes munkaközösségek.

A Segítő Szolgálatnak sok dolga lehetett, mert mint *Balogh Bodor Egon* írásából meg tudhatjuk, a diákság szociális helyzete nagyon rossz volt: *Találkoztam olyan egyetemi hallgatóval, ki napközben szabad idejét a mozik előcsarnokában, éj-*

szakait pedig valamely pályaudvar várótermében töltötte...” Az egyetem keveset ad nemcsak a diákságnak, de a professzoroknak és a tanszemélyzetnek is, akiknek nagy tudását és minden időt elfoglaló munkáját még egy kisebb gyár-vállalat is jobban honorálna... Az egyetemi hallgatók általános műveltségét a kölcsönkönyvtárak nívójáig emelkedhet, mivel igényesebb mozi, színelőadások, klasszikus zenei koncertek számukra megfizethetetlenek.”

A Magyarságismereti Munkaközösség munkája igen sokrétű volt. Ők voltak, akik a nemzet nagy feladatainak megoldásáért fáradtak. Hatásuk megmutatkozik a lap szerkesztésén is. Több írás foglalkozik a magyar múlt nagyjaival, így *Németh László Széchenyi és a magyarság* című munkája is. *Dr. Kerényi Károly* professzor a versenyképes magyar szellemiség szükségességéről így írt: „...nem ismerünk a nemzet szempontjából nagyobb bünt a tudomány területén, mint a rest-séget vagy ahhoz hasonló jelenségek védelmezését... Nemzeti tudományosságunknak európai, sőt általános emberi érdekűvé is kell lennie... Nemzeti érdekünk, hogy tudományosságunk majdan, ha a háború véget ér, az egyetemes alkotó munkában versenyképes legyen. Világversenyképes magyar szellemiségre van szükségünk, ha nem akarunk önként beállni a szellemi alkotásokban szegény kis népek másodrangú sorába. Hogy egyetlen példát mondjunk: nem elég ismerünk a magyar föld műemlékeit, hanem ott is ver-

senyékpesnek kell lennünk, ahol Pheidiasról vagy Michelangelóról van szó. Nem szabad többé a fiatal kutatókat leszoktatni s nem szabad nekik maguknak leszokniok a nagy témáról. Ellenkezőleg: nagy tárgyakat, nagy tudást, nagy kutatóószönt s a kutatás módszereiben nagy biztonságot kíván a nemzet érdeke minden magyar tudóstól.”

A magyarság szaporodás- csökkenésének szomorú valóságára és az ebből következő tragédiák lehetőségére *Miklay Frigyes* cikke figyelmeztet. A már megszületett gyerekek szomorú sorsáról *Kodolányi János* így írt: „Ha valamiért szeretnék vadon erdő közepébe költözni remetének, akkor ketőért szeretnék: egyik, hogy ne lássam, ne halljam, s ne tapasztaljam a háború szörnyűségét, másik, hogy ne lássam a gyerekek szenvedéseit, ne halljam zokogásukat, átkozódásukat és könyörgésüket, ne tapasztaljam mérhetetlen elhagyatottságukat. Mert mit várunk mi a gyermekről? Mindazoknak az álmoknak megvalósulását, amelyeknek megvalósulásához mi gyengék, hitványok, gyávák, tehetetlenek, ostobák, vagy egyszerűen csak gyarlók vagyunk. Tőlük várjuk, hogy egyszerű igazság legyen ezen a földön. Hogy ne legyenek éhezők, szomjazók, mezetelesek, hajléktalanok. Hogy egészség, szépség, kultúra, vidámság, egyszóval: harmonia uralkodjék ezen a földön... Mit adunk mi a gyerekeknek, hogy álmainkat csakugyan megvalósítsa? Sok esetben — élet sem adunk neki. Nézzük végig az ország pusztuló vidékein az Ormánságban, a Sárközben, Gömörben, vagy akár itt Budapesten. Nézzük a beszőgézett, a néptelen falusi iskolákat, a jómódú üres családokat a dédelgetett kutyákat, a meddő aszsonyokat. Nézzük csak népességünk statisztikájának sorradó számzólopait. Íme a nemzet jövője, ha betelik rajtunk a meg nem született gyermek bosszúja. A magyar jövő útja: a gyerekek, de ha azt akarjuk, hogy ezen az úton végig is menjen, képessé kell tennünk a járásra... Minden magyar anya és minden magyar gyermek számára kell lennie vajnak, zsirnak, cu-

kornak, vitaminnak, tiszta levegőnek és tiszta víznek... Kell lennie tantervnek, amely szabad szárnyalást enged az önálló gondolkodásra, nyíltságra született magyar gyermeklelekeknek.”

A Szegedi Egyetemi Ifjúság Magyarságismereti Munkaközössége 1942 januárjában népfőiskolai tanfolyamot szervezett a szegedi egyetemen. A harminc parasztfiú környékbeli és békesi falvakból jött az egyetem falai közé tanulni. 16 napi kemény munka után az ismeretszerzés további igényével tért haza. Mindennap az egyetem professzorai tartottak előadásokat számukra: képzőművészetről, irodalomról, földkérdésről, a korszerű kisgazdaságokról, a falusi kulturális életéről, állategészségügyről, családról. A kötetlenebb estri foglalkozásokon megismerkedhettek többek között *Ady Endre*, *Szabó Dezso*, *Gárdonyi Géza*, *Tamási Áron*, *Sik Sándor*, *Illyés Gyula*, *Veres Péter* írásaival.

A Szegedi Híd 1943 áprilisi számában *Veres Péter* így ír a népfőiskoláról: „... én egyetlen általános, de sokoldalú és minden lehetőségét kimerítő iskola-rendszert látnék jónak. Olyan iskola-rendszert, amely mindenkit tehetsége irányában és tehetsége határáig vezet a tanulás és a nevelés útján... Amíg ez nincs, addig a népfőiskolákra nagy szükség van... Ma még a munkás — de főleg a parasztyerekek milliói az elemi iskola után szellemileg légueres térbe jutnak... én a leghasznosabbnak az egyetem népfőiskoláit tartom, mert itt van a legjobb előadógárda... mert azt a sajátos szellemi levegőt, amit az egyetemeken talál a parasztfiú, sehol másutt nem találhatja meg... mert itt segítik meg a parasztfiúkat, hogy milyen nagy dolog a tanulás és a rendszeres tudás, s az a szellemi fegyelem ami a fiatalemberek ezreit az iskolához köti... Viszont kifejezetten földmunkás népfőiskolákról még nem tudok... A zsúfolt és nagyon szegény és persze színmagyar vidékeken egy sincs. Nincs a Kunságban, nincs a Hajdúságban, nincs a Biharban, nincs a Sárre-ten, nincs Szabolcsban, Hevesben és még sok ilyen zsúfolt és szegény megyében.”

A szegediek vezette harcnak eredményeként létrejött az országos diákegység, valamint miniszteri rendelet született arról, hogy az ifjúsági szervezetekben a fiatalok csak 26 éves korig lehetnek aktív, teljes jogú tagok.

S. BALOGH LÁSZLÓ

A MAGYAR FIATALSÁG LAPJAI:

Budapesten: **FIATALOK**
Közönség: **MÁRCIUS**
Szegeden: **SZEGEDI HÍD**

(S. Balogh László reprodukciói)